

APÉNDICE NÚM. 8.º

DEFINITIONES THEOLOGIÆ MORALIS

Quid est Theologia Moralis? Est scientia de moribus agens, eo hominem dirigens, ut aequi possit Deum, ultimum finem supernaturalem.

Quæ sunt principia ejus? Principia fidei, quæ continentur in locis, ut vocant, theologicis.

Quod est objectum Theologiæ Moralis? Objectum *materiale* sunt actus humani; objectum *formale* eorum directio ad ultimum finem.

Quid est actus humanus? Est motus animi ad aliquid volendum vel nolendum, agendum vel non agendum, deliberatus, cum scientia et libertate.

Quid est actus hominis? Motus animi indeliberatus.

Quid est voluntas? Facultas appetendi bonum et aversandi malum ab intellectu propositum.

Quotuplex est actus humanus? Voluntarius et involuntarius, etc. (Pág. 2 b.)

Quid est actus voluntarius? Quod provenit ab intrinseco seu a voluntate, cum prævia cognitione finis intenti et circumstantiarum.

Quid est actus involuntarius? Quod provenit ab extrinseco seu contra inclinationem voluntatis.

Quod est involuntarium *simpliciter*? Quod est, vel sine cognitione, vel sine ullo consensu voluntatis.

Quid est involuntarium *secundum quid*? Quo quis non in se, sed prop-

ter aliquam circumstantiam, ali-
quid vult.

Quid est voluntarium *necessarium*? Quod provenit à voluntate, sed sine potestate ad oppositum.

Quid est voluntarium liberum? Quod provenit à voluntate cum indiferentia potestatis ad quolibet.

Quotuplex est? Directum, indi-
rectum, etc. (Pág. 3 b.)

Quid est libertas? Facultas quod-
libet operandi.

Quotuplex est? A necessitate, a
coactione, etc. (Pág. 6 a.)

Quæ opponuntur voluntati et li-
bertati? Ignorantia, ira, concipi-
scientia, metus et violentia.

Quid est ignorantia? Carentia
scientiæ in subjecto apto ad illam
habendam.

Quotuplex est? Juris, facti, etc.
(Pág. 7.)

Quid est concupiscentia cum ira-
scibili? Motus appetitus sensitivi,
bonum sensibile cupiens vel malum
sensibile fugiens.

Quotuplex est? (V. pág. 10 a.)

Quid est metus? Formidolosa ap-
prehensio mali, verosimiliter even-
turi.

Quotuplex? Gravis et levius.

Gravis? Apprehensio mali gra-
vis, etc.

Quid metus levius? Apprehensio
mali levius.... vel si est grave, time-
tur inverisimiliter.

Etiam est ab intrinseco et ab ex-

trinseco; justus et injustus, et ad ex-
torquendum consensum. (Pág. 11.)

Quid violentia? Vis ab extrinse-
co illata, eam resistente qui vim
patitur.

Quotuplex est? Absoluta et se-
cundum quid.

Quid est moralitas actuum huma-
norum? Est dirigibilitas quam actus
humanus habet per respectum ad
regulas morum.

Unde moralitas actuum humano-
rum? Ex objeto, fine et circum-
stantiis.

Quid est objectum actus humani?
Est ipsa substantia operis juxta ope-
rantis conceptum.

Quotuplex est? (Pág. 13.)

Quid finis? Id, cuius gratia ali-
quid fit.

Quid circumstantia? Accidens
quoddam, afficiens actum humanum.

Quot sunt circumstantiæ? Gene-
rales, speciales, mutantes speciem...
(Pág. 15.)

Quæ sunt mutantes speciem? Quis,
quid, etc. (Pág. 16.)

Quid est bonitas actus humani?
Est integritas seu aggregatio eorum
omnium quæ actui humano secun-
dum rectam rationem convenire de-
bent.

Quid est malitia actus humani?
Est defectus omnium vel saltem ali-
cujus, quæ actui humano, etc.

Quot modissim opera bona? Viva,
mortua, etc. (Pág. 19.)

Qui sunt effectus vel fructus bo-
norum operum? Esse opera merito-
ria, satisfactoria, propitiatoria et
impetratoria, sive habere fructum
meritorium, etc.

Quid est meritum? Opus bonum
positum in obsequium Dei, premio
et mercede dignum.

Quid est satisfactio? Recompen-
satio injuriæ, Deo illatæ.

Quotuplex est meritum? De con-
digio et de congruo idem satisfactio.

Quæ sunt regulæ moralitatis?
Duæ; una interna quæ est consci-
entia, alia externa, seu lex.

Quid est conscientia? Est judicium
practicum intellectus, dictans et

præscribens quid agendum vel omit-
tendum sit.

Quomodo dividitur? (Pág. 21 in
fine.)

Quid est conscientia speculativa?
Judicium practicum intellectus dic-
tans *in genere* quid agendum vel
omittendum sit.

Quid conscientia practica? Est ju-
dicium, etc., præscribens quid *hic et
nunc* agendum sit, attentis omnibus
circumstantiis.

Quid est certitudo? Judicium cer-
tum quod intellectus apprehendit
de re.

Quotuplex est? Methaphysica, phi-
losophia et moralis.

Quæ certitudo methaphysica? Ju-
dicium de re, cuius contrarium nullo
modo potest fieri.

Philosophia? Judicium de re, cuius
contrarium non potest fieri juxta
leges ordinarias, sed potest per mi-
raculum.

Quid est certitudo moralis? Ju-
dicium cuius contrarium, licet possit
fieri sine miraculo, excludit timo-
rem rationabilem de eo.

Quid conscientia recta? Judicium
practicum intellectus, dictans bo-
num ut bonum, malum ut malum vel,
rem ut revera est.

Quid conscientia erronea? Quæ
dictat aliquid licitum et illicitum,
sed aliter quam est.

Quid est conscientia dubia? Est
suspensio intellectus circa bonita-
tem vel malitiam actus.

Quotuplex est? Negativa et posi-
tiva; hæc est speculativa et prac-
tica, juris vel facti. (Pág. 25.)

Quid est conscientia perplexa?
Quæ dictat peccatum, quæcumque
pars eligatur.

Quid conscientia laxa? Quæ dictat
licitum quod est illicitum; vel levi-
ter malum quod graviter malum
est.

Quid conscientia scrupulosa? Quæ
ex levibus fundamentis, cum ansie-
tate animi, formidat de peccato ubi
non est.

Quid conscientia probabilis? Quæ
cum gravi fundamento dictat ali-

quid agendum vel omittendum, sed cum formidine partis oppositæ. (Página 30.)

Quid es lex? Quedam rationis ordinatio ad bonum commune, à superiori legitimo imposta et promulgata.

Quotuplex est? Primo, divina et humana; humana est ecclesiastica vel civilis.

Divina est æterna, naturalis et positiva. (Pág. 37.)

Qualiter debet esse lex, ut vim habeat? Debet esse justa, ad bonum commune, et a legitimo legislatore lata et promulgata.

Quid est promulgatio legis? Solemnis ejus publicatio facta a legitimo superiore vel ministro, qua subditi possint venire in ejus cognitionem.

Quid est finis legis? Bonum quod intentat legislator.

Quotuplex est finis legis? Intrinsecus et extrinsecus. (Pág. 46.)

Quid est interpretatio legis? Genuina ejus explicatio justa mentem legislatoris. (Pág. 49.)

Quotuplex est? Authentica, usualis et doctrinalis.

Quid est epiqueja? Exceptio casus ob circumstantias, ex quibus certe vel saltem probabiliter judicatur, legislatorem nulluisse casum sub lege sua comprehendendi.

Quid est dispensatio? Est relaxatio legis legitima auctoritate facta in aliquo casu quo alioquin lex obligaret.

Quid est consuetudo? Jus rationabile, longo et continuato usu introductum, sciente et tolerante legislatore.

Quæ lex irritans? Quæ statuit aliquem actum fuisse a principio, vel post sententiam judicis esse invalidum.

Quid est lex pœnalis? Quæ disponit aliquid agendum vel omittendum sub aliqua poena. (Pág. 54.)

Quid est privilegium? Gratia a superiori certis rebus, locis vel personis, contra, vel, præter legem concessa.

Quid præceptum? Specialis ordinatio facta a superiore.

Quid est peccatum? Voluntarium dictum factum vel concupitum vel omissum contra legem Dei æternam, mediate vel inmediate.

Quotuplex est? (Pág. 59.)

Quomodo distinguuntur peccata? Specificæ et numerice. (Pág. 62.)

Quid est peccatum grave? Actio vel omissio peccaminosa in materia gravi.

Quid peccatum veniale? Actio vel omissio peccaminosa in materia levi.

Quid est virtus? Habitus inclinans hominem ad bene recteque operandum.

Quid est fides? Habitus supernaturalis, quo certo credimus veritates a Deo Ecclesiae revelatas, et de fide ab Ecclesia propositas.

Quot præcepta habet fides? Tria affirmativa, scilicet: scire mysteria fidei; interius asentiri fidei, et exterius confiteri fidem; et duo negativa: interius non dissentire fidei, et exterius non negare fidem.

Quid est infidelitas? Carentia fidei.

Quotuplex est? Negativa et formalis, privativa et positiva. (Página 75.)

Quotuplex est infidelitas formalis seu positiva? Apostasia, heres, judaismus, mahometismus, atheismus, et deismus.

Quid heres? Error voluntarius et pertinax hominis baptizati, fidei catholicæ ex parte contrarius.

Quid apostasia? Recessus pertinax hominis baptizati a tota fide.

Quid schisma? Recessus ab obedientia Prælatorum, et præcipue Romani Pontificis.

Quid spes? Habitus virtutis supernaturalis infusus a Deo, quo speramus beatitudinem, auxilio Dei obtinendam.

Quid desperatio? Actus quo peccator abjectit vitam æternam ex divina misericordia consequendam.

Quid præsumptio? Volitus ultimi finis solo Dei auxilio sine propriis meritis, vel solis propriis meritis sinex auxilio Dei consequendi.

Quid est Charitas? Habitus supernaturalis, quo diligimus Deum propter se et proximum propter Deum.

Quid est dilectio proximi? Velle bonum proximo.

Quid est odium Dei? Actus quo quis desiderat malum Deo.

Quid est odium proximi? Detestatio proximi.

Quid delectatio morosa? Simplex affectus de objecto turpi, sine intentione efficaci executionis illius. (Pág. 86.)

Quid est maledictio? Verbum execrationis, quo quis imprecatur proximo aliquod malum.

Quid est cooperatio peccati? Quædam participatio in actione prava alterius.

Quotuplex est? (Pág. 88.) Cooperatur contenti his versibus: Jussio, Consilium....

Quid scandalum? Est dictum vel factum, præbens proximo occasionem spiritualis ruinæ.

Quotuplex est? (Pág. 93.)

Quid eleemosyna? Sublevatio miseriæ alienæ ex compassione ejus.

Quid considerandum in eleemosyna? (Pág. 97.)

Quid est Religio? Est habitus virtutis moralis, quo veneramur Deum et ejus Santos.

Quotuplex est cultus? Est latriæ, hiperduliæ et duliæ.

Quid superstitionis? Vana religio indebitum cultum Deo exhibens, vel debitum indebito modo.

Quid idolatria? Proprium cultum Dei tribuere creaturæ.

Quid divinatio superstitionis, seu demoniaca? Est invocatio tacita vel expressa dæmonis ad cognoscendum incognitum.

Quid vana observantia? Est tacita dæmonis invocatio, utendo improportionatis ad aliquem finem consequendum.

Quid est magia? Facultas operandi mira ope vel disciplina dæmonis.

Quid maleficium? Visnocendi aliis, ope dæmonis.

Quid irreligio vel irreligiositas?

Vitium oppositum religioni per defectum. (Pág. 108.)

Quid tentatio Dei? Dictum vel factum, quo quis explorat, num Deus aliquam determinatam perfectiōnem habeat.

Quid blasfemia? Verbum contumeliosum contra Deum vel ejus Sanctos.

Quid sacrilegium? Indigna tractatio personæ, rei, vel loci sacri.

Quid simonia? Est studiosa voluntas emendi, vendendi vel commutandi rem sacram, spiritualem vel spirituali anexam pro re temporali.

Quotuplex est? (Pág. 111; penas contra los simoniacos; pág. 114.)

Quid est oratio? Actus religionis, quo petimus a Deo decentia.

Quid est oblatio? Est actus religionis, quo res aliqua exterior offeritur Deo.

Quid est votum? Est vera et deliberata promissio Deo facta de meliori bono et possibili.

Quotuplex votum? (Pág. 118.)

Quid est irritatio voti? Est annulatio voti facta ab habente potestatem dominativam super voluntatem voventis vel super materiam voti.

Quid dispensatio voti? Est annulatio obligationis voti, ab habente potestatem spiritualem in foro externo, ob justam causam.

Quid est commutatio votis? Substitutio unius materiæ pro alia, servata æqualitate morali.

Quid interpretatio voti? Est prudentialis verborum voti vel juramenti intelligentia.

Quid est juramentum? Affirmatio vel negatio alicujus rei, divino testimonio confirmata.

Quotuplex est juramentum? (Página 132.)

Quid est perjurium? Adducere Deum in testem alicujus falsitatis.

Quando habetur formula juratoria? Quando tacitè vel expressè invocatur divinum testimonium in confirmationem alicujus rei. (Página 134.)

Quid et quotplex amphibologia? (Pág. 138, b.)

Quid est adjuratio? Est invocatio divini nominis, qua conjuratus precebus vel imperio inducitur ad aliquid faciendum vel omittendum.

Quid est jejunium? Unica comedatio cum abstinentia a carnibus. (Página 146.)

(Sobre el ayuno de los militares, véase en el apéndice de la Bula, al fin de la obra.)

Quid homicidium? Injusta hominis occiso.

Quid mutilatio? Injusta humani membra abscisio.

Quid abortus? Est ejectio præmatura et procurata fœtus ex utero matris.

Quid duellum? Est pugna duorum ex condicto suscepta, designando arma, tempus et locum, cum periculo vitae aut gravis vulnerationis.

Quid bellum? Est pugna externa inter principes et regna, reipublicæ defendendæ vel vindicandæ causa.

Quid castitas? Virtus moralis quæ moderatur voluptates venereas appetitumque inordinatum earum.

Quid luxuria? Appetitus vel usus inordenatus venereorum.

Quid incestus? Concubitus inordinatus cum cognata, affine vel honesta.

Quid est adulterium? Accessus impudicus ad alienum thorum.

Quid est raptus? Adductio violenta alicujus personæ causa libidinis de loco ad locum, per vim aut metum gravem; ipsi vel ejus parentibus illatus.

Quid est stuprum? Concubitus cum virgine quo ejus integritas violatur.

Quid est simplex fornicatio? Concubitus soluti cum soluta corrupta.

Quid est pollutio? Voluntaria seminis effusio extra copulam.

Quid est sodomia? Concubitus personarum ejusdem vel diversi sexus in vase indebito.

Quid est bestialitas? Coitus cum individuo diversæ speciei.

Quid est delectatio venerea? Sim-

plex et deliberata complacentia de re venerea absque animo excequendi.

Quid est justitia? Constans et perpetua voluntas nemini laedendi et jus suum unicuique tribuendi.

Quotplex est....? (Pág. 166.)

Quid est jus? Facultas possiden-di, obtinendi, prohibendi, agendi, vel omittendi aliquid, vel exigendi ut quis faciat aut omittat illud.

Quid est dominium? Facultas disponendi de re aliqua tamquam sua.

Quid usus facti? Usus rei alienæ ad nutum concedentis.

Quid ususfructus? Facultas uten-di et fruendi re aliena salva ejus substantia.

Quid est prescriptio? Acquisitio dominii per possessionem justam, bona fide et tempore legitimo con-tinuatam.

Quid est furtum? Occulta acceptio vel retentio rei alienæ, invito rationabiliter domino.

Quid est compensatio? Actus quo quis rem suam vel æquivalens ab alio accipit.

Quid est restitutio? Actus justitiæ commutativæ quo damnum proximo irrogatum reparatur.

Quid culpa theologica? Factum vel omissio contra jus alienum, quod proforo conscientiae imputatur.

Quid casus fortuitus? Inopinatus eventus, qui nec prævidere, nec vitari potest.

¿Quiénes están obligados a restituír? Los contenidos en estos versos: «Jussio, consilium, etc.» (Página 196.)

¿Cuáles son las circunstancias de la restitución? Las que indican estos versos: «Quis, quid restituit, cui, » etc. (Pág. 203.)

Quid contractus? Conventio duorum vel plurium invicem se obligantium, aliquo signo manifestata.

Quid est venditio? Traditio rei pro pretio.

Quid est emptio? Traditio pretii pro merce.

Quid est contractus retro venditionis? Quo vendor reservat sibi

ius rem suam recuperandi solutis impensis.

Quid mohatra? Venditio rei pre-tio supremo cum pacto eam reemen-di pretio infimo vel mediocri.

Quid est publica subasta? Venditio per preconem qua res adscriba-tur ultimæ licitationi.

Quid monopolium? Conventio duo-rum vel plurium in id conspirantium, ut ipse soli vendant aut emant merces, pretio quo voluerint.

Quid est mandatum? Contractus, quo quis se obligat ad aliquid agen-dum nomine alterius.

Quid est permutatio? Traditio rei pro re.

Quid est cambium? Permutatio pecu-niæ pro pecunia cum lucro cam-psoris.

Quid est promissio? Est deliberata et spontanea fidei obligatio, facta alteri de re licita, possibili eique grata et acceptata.

Quid est donatio? Est datio libera-lis, seu translatio dominii alicujus rei in alium.

Quid est testamentum? Ultima sed revocabilis dispositio de eo quod de bonis suis quis vult fieri post suam mortem cum institutione hæredis.

Quid est mutuum? Traditio rei usu consumptibilis cum translatione do-minii et usus et obligatione reddendi simile ad tempus in æquivalente.

Quid est commodatum? Gratuita concessio alicujus rei ad usum pro tempore determinato.

Quid est præcarium? Gratuita con-cessio alicujus rei ad usum, ad libi-um concedentis.

Quid est locatum? Traditio usus rei pro pretio.

Quid est census? Jus percipiendi annuam pensionem ex re utili aut fructifera alterius.

Quid contractus societatis? Con-ventio plurium conferentium suam pecuniam, industriam, laborem vel rem aliam pretio æstimabilem ad commune lucrum.

Quid est anticriseos? Contractus quo convenitur ut creditor utatur hypotheca; v. gr.: agro, vinea, etc.,

et fructus inde percipiat donec debi-tum restituatur.

Quid feudum? Contractus rei im-mobilis, concessa alteri quoad do-minium utile, retento dominio di-recto apud concedentem cum onere exhibendi domino fidelitatem et ob-sequium personale.

Quid est depositum? Traditio rei ad custodiendam et restituendam.

Quid est secuestrum? Depositio rei controversæ ad custodiendam et restituendam.

Quid est fidejussio? (Fianza.) Susceptio alienæ obligationis, quo quis se obligat ad solvendum, si de-bitor non solvit.

Quid est assecuratio? Pactum quo quis suscipit periculum rei alienæ, accepto pretio.

Quid est contractus trinus? Con-tractus societatis, cui adjunguntur alii duo contractus, assecurationis sortis et assecurationis lucri.

Quid est sponsio? Pactum in quo plures contendunt de re aliqua et ponunt aliquid, ut sit illius qui ve-ritatem assecutus fuerit.

Quid est ludus? Pactum quo res posita lucranti tribuitur.

Quid est pignus? Contractus quo alicui res traditur ob majorem cre-diti securitatem.

Quid est usura? Injusta actio ex qua pretium pro usu rei mutuatæ accipitur; sive lucrum ex mutuo immediate proveniens, vi mutui.

¿Por qué títulos se puede llevar interés en el mutuo? (Pág. 247.)

Quid est mendacium? Dictum vel factum contra mentem cum intentione fallendi.

Quid est falsum testimonium? Locutio falsa contra proximum.

Quid est detractio vel murmuratio? Injusta et occulta violatio alienæ famæ per verba velsigna absen-ti irrogata.

¿De cuántos modos puede ser la detracción? De los que indican los versos siguientes: «Imponens, au-gens, manifestans», etc. (Pág. 253.)

Quid contumelia? Injusta viola-tio honoris præsenti irrogata.